

Opis źródła:

Przesiedlenie Polaków i Żydów z Ukraińskiej Radzieckiej Socjalistycznej Republiki w 1944 roku było zorganizowane na mocy Umowy między Rządem Ukraińskiej Radzieckiej Socjalistycznej Republiki (Ukraińska RSR) a Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego (PKWN) podpisanej 9 września 1944 roku. Umowa ta miała na celu przesiedlenie ludności polskiej z terenów Ukrainy oraz ludności ukraińskiej z terenów Polski. W wyniku II wojny światowej i zmieniających się granic, konieczne było uregulowanie kwestii ludnościowych. Umowa była częścią większego procesu, mającego na celu stabilizację sytuacji demograficznej i politycznej w regionie. Przesiedlenie dotyczyło przede wszystkim osób, które miały obywatelstwo polskie do 17 września 1939 roku. Niniejsze obwieszczenie przedstawia warunki przesiedlenia.

Miejsce przechowywania oryginału źródła.

Biblioteka Narodowa

<https://polona.pl/item-view/bc2d8164-bd2d-4b8f-9f75-92542737ff53?page=0>

Tekst źródła**OBWIESZCZENIE****DLA POLSKIEJ I ŻYDOWSKIEJ LUDNOŚCI ZAMIESZKAŁEJ W ZACHODNICH
OBWODACH UKRAINY O MOŻLIWOŚCIACH I PORZADKU PRZESIEDLENIA NA
TERYTORIUM POLSKI**

Na podstawie Umowy między Rządem Ukraińskiej Radzieckiej Socjalistycznej Republiki i Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego o przesiedleniu ludności ukraińskiej z terytorium Polski i obywateli polskich z terytorium Ukraińskiego RSR z 9 września 1944 roku, Główny Pełnomocnik Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego i Główny Przedstawiciel Rządu Ukraińskiej Radzieckiej Socjalistycznej Republiki zawiadamiając wszystkich Polaków i Żydów, którzy posiadali obywatelstwo polskie do 17 września 1939 roku, w podjęciu pracy w związku z wprowadzeniem w życie wymienionej Umowy.

Zgodnie z tą Umową warunki przesiedlenia są następujące:

Kto ma prawo do przesiedlenia

Przesiedleniu podlegają obywatele narodowości polskiej i żydowskiej, zamieszkali w zachodnich obwodach Ukraińskiej Radzieckiej Socjalistycznej Republiki, którzy zechcą przesiedlić się na terytorium Polski.

[...]

Warunki rozmieszczenia ludności, przesiedlonej na terytorium Polski

Osoby przesiedlone na terytorium Polski, będą rozmieszczane zgodnie z ich życzeniem. Rolnicy dostaną ziemię w wymiarach, przewidzianych ustawą w reformie rolnej.

Rolnicy nawet, gdy nie posiadali ziemi w chwili przesiedlenia, otrzymają w razie życzenia przydział ziemi na ogólnych zasadach.

Ulgi dla przesiedleńców

Osoby, przesiedlające się na podstawie Umowy Lubelskiej z dnia 9 września 1944 roku z terytorium Ukrainy do Polski, otrzymują następujące ulgi:

- a) Umorzone będą wszystkie ciężące na nich zaległości z tytułu dostaw w naturze, podatków pieniężnych i opłat ubezpieczeniowych.
- b) W razie, gdy przesiedlony odda na Ukrainie w miejscu wyjazdu swoje plony państwu, w Polsce, w miejscu przesiedlenia, otrzyma zwrot płodów rolnych w takiej samej ilości.
- c) Wszystkie przesiedlone na terytorium Polski gospodarstwa zwalnia się od wszelkich państwowych podatków pieniężnych i opłat ubezpieczeniowych w latach 1944-1945.
- d) Przesiedlonym udziela się w miejscu ich osiedlenia pożyczki pieniężnej w wysokości 5000 złotych na jedno gospodarstwo, na jego urządzenie i na inne potrzeby z tym, że spłata tej kwoty nastąpi w ciągu 5 lat.
- e) Przesiedleni, którzy zasiali na Ukrainie oziminę, otrzymają w miejscu osiedlenia na terytorium Polski zasiewy oziminy, w miarę możliwości w tych samych rozmiarach.

Co i w jakiej ilości pozwala się przesiedlonym wywozić

Przesiedlonym zezwala się na wywiezienie odzieży, obuwia, bielizny, pościeli, żywności, sprzętów domowych, sprzętu rolniczego, uprzęży i innych przedmiotów domowych i gospodarskiego użytku, ogólnej wagi 2 tony na jedną rodzinę, jak również bydła i drobiu, należących do przesiedlonego gospodarstwa.

Osobom wykonującym zawody specjalne: robotnikom, rzemieślnikom, personelowi medycznemu, artystom, uczonym i in. przyznaje się prawo wywiezienia przedmiotów niezbędnych dla wykonywania ich zawodu.

[...]

Kogo z członków rodziny może wziąć z sobą przesiedlony

Osobom, przemieszczającym się na podstawie wspomnianej Umowy, przyznaje się prawo do zabrania z sobą w ramach wspólnego wyjazdu rodziny, przy czym w składzie rodziny, na podstawie życzenia, wyrażonego przez członków rodziny, mogą być przesiedleni: żona, dzieci, matka, ojciec, wnuki, potomkowie, wychowankowie, a także inni domownicy, o ile prowadzą oni wspólne gospodarstwo z przesiedlonymi.

Dzieciom od 14 roku życia przysługuje prawo osobistego wyrażenia swego życzenia w sprawie pozostania lub przesiedlenia.

[...]

Głównym Pełnomocnik Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego
Główny Przedstawiciel Rządu Ukraińskiej Radzieckiej Socjalistycznej Republiki

Pytania do źródła.

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i średniej (poziom podstawowy):

1. Kto jest adresatem obwieszczenia o możliwości i porządku przesiedlenia na terytorium Polski?
2. Jakie grupy ludności mają prawo do przesiedlenia zgodnie z obwieszczeniem?
3. Co było warunkiem przesiedlenia się na terytorium Polski?
4. Jakie warunki rozmieszczenia przewidywano dla przesiedlonych na terytorium Polski?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony):

1. Co było przyczyną decyzji o przesiedleniu Polaków i Żydów z Ukrainy?
2. W jaki sposób przesiedlenia wpłynęły na strukturę społeczną Polski po II wojnie światowej?

Słowniczek pojęć:

Ukraińska Radziecka Socjalistyczna Republika (Ukraińska SRR) - była jedną z republik związkowych Związku Radzieckiego, utworzona 10 marca 1919 roku. Po wojnie stała się ważnym centrum przemysłowym i rolniczym ZSRR. Ukraińska SRR uzyskała niepodległość 24 sierpnia 1991 roku, przekształcając się w niepodległą Ukrainę po rozpadzie Związku Radzieckiego

Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego (PKWN) - został utworzony 21 lipca 1944 roku w Moskwie z inicjatywy Związku Radzieckiego. PKWN stanowił quasi-rządowy organ, który

miął na celu przejęcie władzy na wyzwolonych przez Armię Czerwoną terenach Polski. Był kontrolowany przez komunistów i miał zastąpić rząd Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord – Joanna Kunigielis